

НОМІНАЦІЯ РИБ У ГОВІРКАХ СХІДНОГО ПОДІЛЛЯ

У статті проаналізовано склад, структурну організацію та географічне поширення репрезентантів лексико-семантичної групи назв риб у говірках Східного Поділля, вказано на спільне й відмінне в номінації риб у подільському ареалі.

Ключові слова: лексико-семантична група, назви риб, Східне Поділля.

Пізнання лексики діалектів вимагає повноти вияву її складу, семантики, географії, функціональної диференціації та генези [1, с. 19]. Лексика рибальства, одного з найдавніших промислів українців, досі системно не вивчена. Найповніше народна рибальська термінологія репрезентована в регіональному тематичному словнику А. А. Берлізова (Берлізов) та в словниках Й. О. Дзендзелівського (Дзендзелівський), В. А. Чабаненка (Чабаненко). Окремі репрезентанти цієї тематичної групи лексикографічно представлені в регіональних словниках Г. Л. Аркушина (Аркушин), Д. М. Брилінського (Брилінський), П. С. Лисенка (Лисенко), А. А. Москаленка (Москаленко), З. Л. Омельченко і Н. Б. Клименко (Омельченко), М. Й. Онишкевича (Онишкевич), Г. Шила (Шило) та ін. Зіставну характеристику рибальських номенів у сучасних говірках Одеської області здійснили І. Циганок та Г. Галаш [5]. Слов'янські іхтіонімени найбільш повно репрезентовані в розвідках В. Т. Коломієць [2], на які покликаються укладачі Етимологічного словника української мови (ЕСУМ). Східноподільські назви рибальства не були предметом системного опису, у чому й полягає новизна й актуальність нашої розвідки.

Метою статті є з'ясування типів, способів і засобів номінації риб у східноподільських говірках.

Лексико-семантична група назв риб об'єднує окремі мікрогрупи, утворені за диференційними ознаками 'рід, вид', 'стать', 'вік', 'основне місце перебування', 'фізіологічний стан'.

І. Назви риб за родо-видовими ознаками

На позначення коропа, *Syrpinus carpio* L. у досліджуваних говірках утворює суцільний ареал загальнонародна лексема (СУМ, IV, 297) *короп*, що є праслов'янським запозиченням із германських мов (ЕСУМ, III, 41). Незначні ареали формує лексема *карп* (Кон., ББ, Коч., Вікт., Рос., Тр., Гайс., Гран., Д., Тар., Циб.), яка здавна відома в лексико-семантичній системі української мови [3, с. 219]. Родова назва *короп* у більшості говірок позначає і видову 'короп звичайний' та входить до складу атрибутивних словосполучень і композитів – видових найменувань. На позначення коропа звичайного на досліджуваній мовній території зафіксовано двослівні номінації *короп обичний* (Гл.), *простий* (Кібл., Мел., Тар.), *стаўкоўий* (Мош.), *короп прост'ак* (Мош.). Сему 'короп дзеркальний, *Syrpinus carpio* L.' передають словосполучення *короп дзе'ркал'ний* (Кон., С., См., Гайв., Горд., Мош., Мел.), *зе'ркал'ний* (Дж., ВС, Сем., Тар.), *зир'кал'ний* (Добр., Гран.), *ге'рманс'коїї породи* (ВС), *царс'кий* (Пог.), *корол'єўский* (Мел., Добр., Рос., Горд., Пал., Кібл., См., Дж., Гайв., Мош., Пог.). Дериват *корол'евич* є вузьколокальним утворенням (Сок.). На позначення коропа-сазана в досліджуваних говірках значний ареал формує родова назва *короп*, яка в окремих говірках має синонім *сазан* (Рах., Гран. Гайс., Ват., Гайв., ББ, Кр., См., Ром., Кібл., Дж., ВС, Сем., Циб.).

До родини коропових належить верховодка – дрібна прісноводна риба зі сплюснутим з боків тілом, вкритим лускою, що легко опадає, *Alburnus alburnus* L. На позначення цієї риби в досліджуваних говірках зафіксовано складний іменник, утворений від основ *верх* і *вода*, *ве'рховод'ка* (Нес., Тар., Кр., Циб., Лук., Добр., ББ, Кібл., С., Рос., Иван., Мел., Добр., Ш., Крут., Горд., Меч., Рах., Дуб., Гус., Топ., Красн., Пав., Тиш., Гран., Рах., Ч., Вікт., Ів., Мош., Тр., Пал., Мих., Д., Горд., Гайс.), *ве'рхов'ід'ка* (Кот., Коч., Ром., ВС., Пав), *ви'рхов'ідка* (Л.), *ви'рховодка* (К.). Назву мотивовано тим, що ця риба в теплу і ясну погоду тримається біля поверхні води (ЕСУМ, I, 361). З таким значенням лексема *верховодка* відома літературній мові та діалектам (СУМ, I, 337; Берлізов, 33). В окремих говірках номен вступає в синонімічні відношення з лексемами *баб'ка* (Гайв.), *бубир* (Гус., Лук., Тиш., Нес.). Лексема *бабка* відома українській мові на позначення риби *головня* (СБГ, I, 14), буковинським говіркам – *бобира* (Сбг, 20), говіркам Одеської області – виду риби *бичка* (Москаленко, 12). Назви верховодки *си'н'уха* (Меч., Пал.), *си'н'ушка* (Л.), *син'ка* (Од., Ятр.) мотивовані забарвленням риби. Лексема *ви'рховодка* має в досліджуваних говірках широке номінативне поле: вона реалізує значення 'плітка, невелика прісноводна риба родини коропових, *Rutilus rutilus* L.', 'краснопірка, *Scardinius erythrophthalmus* L.', 'риба, яка водиться у верхній частині водойми', 'риба, яку використовують як принаду на гачкових знаряддях лову'.

На позначення прісноводної риби родини коропових з товстою головою і широким лобом *Leuciscus cephalus* L. у східноподільських говірках зафіксовано назви, мотивовані особливістю будови голови. Це спільнокореневі лексеми різних словотворчих типів ¹голови^н (Ятр., Ром., С., Гран. Крив., Ів., Гайв.), ¹голо^вен' (Орл., Ш., Тиш., Горд., Ів., Нес.), ¹голо^вешка (Меч.), ¹голо^ван' (Добр., Рах., К., Мих.), ¹гла^ве^н' (Д.), композит ¹тоу^{ст}оло^б (Добр., Од., Кр., Лук.) і композит, ускладнений суфіксацією, ¹тоу^{ст}оло^б'ік (Росох.). Лексеми ¹головань, ¹головень зареєстровані у СУМ на позначення прісноводної риби родини коропових (СУМ, II, 108), Словник за редакцією Б. Грінченка реєструє лексему на позначення риби ¹язь (СБГ, I, 302).

Для реалізації семи 'плітка, невелика прісноводна риба родини коропових, *Rutilus rutilus* L.' у досліджуваних говірках широко використовують лексему ¹пл'ітка (Добр., Кот., Мел., К., Кон., Дуб., Орл., Соф., П., Од., Кібл., Ш., Меч., Гус., ББ, Тиш., Крут., Кр., См., ВС, Тр., Гайс., Мих., Д., Гайв., Горд., Степ., Нес., Сем., Тар., Лук.) та її фонетичний варіант ¹пл'ітка (Коч., Дж., Мош., Крив.), які формують великий ареал. Назва ¹плот'ва на позначення плітки чітких ареалів не утворює (Ром., ББ, Ват.). Іхтіономени ¹плот'ва, ¹пл'ітка не зовсім ясної етимології, очевидно, є похідними від спільнослов'янського ¹плогскій (Фасмер, III, 285). Використання лексеми ¹ве^рхо^д'вод^тка на позначення плітки може бути зумовлене тим, що родові відмінності риб не є суттєвими для мовця. Визначальною є зовнішня подібність.

Назви ¹краснопірки, дрібної прісноводної риби родини коропових *Scardinius erythrophthalmus* L., зумовлені червоним забарвленням більшості плавців риби. Репрезентанти-композиції належать до різних граматичних класів – більш вживаними є іменники жіночого роду ¹красно^п'ірка (Добр., Іван., Кот., Мел., К., Л., Кон., Орл., Тиш., П., Красн., Ром., Кібл., Гус., Топ., С., Ятр., Кр., См., Дж., ВС, Тр., Гайс., Мих., Гайв., Горд., Степ., Нес., Сем., Циб., Пог.), ¹красно^п'ерка (Р., Л., Гран., С., Крут., Іван., Дуб., Крив., Д., ББ), ¹красно^п'орка (Меч., Гл.), іменники чоловічого роду вживають спорадично ¹крас^п'отир (Од., Кібл.), ¹красно^п'ор (Дж.). З таким значенням лексема ¹краснопер відома в говірках нижнього Подністров'я (Берлізов, 49). Зовнішня подібність риб різних видів зумовила постання композицій ¹пл'ітка-красно^п'ірка (Бенд.), ¹пл'іточка-красно^п'ірка (Лук.).

На позначення дрібної прісноводної риби родини коропових лише в одній говірці зафіксовано лексему ¹клен: ¹т'іпа ¹пл'ітка / ¹т'ілки ¹зрубша (Джур.). Етимологи назву такого виду риби пов'язують з назвою дерева клен, яке цвіте, коли нереститься риба (ЕСУМ, II, 458). Лексему ¹клень як діалектну назву головня *Leuciscus cephalus* L. фіксує СУМ (IV, 180). З таким значенням номен ¹клин' відомий у бойківських (Онишкевич, I, 358), буковинських (Сбг, 208), ¹клань – у західноволинських говірках (Корзонюк, 139), ¹кленич – говірках Одещини (Москаленко, 39). У східноподільських говірках на позначення головня використовують похідні утворення ¹кленич, ¹клин'чук (ББ).

Сему 'пічкаур, дрібна річкова риба родини коропових, *Gobio gobio* L.' у східноподільських говірках передають загальноживані лексеми ¹п'ічкаур (К., Іван., Бенд., Рах., Дуб., Соф., Кібл., Ш., Меч., Крут., Крут., Гран. Ів., Рос., Тр., Ват., Гайв., Горд., Нес., Пог.), ¹п'ічкаур (П.) та фонетико-морфологічний варіант ¹п'ічкаур (Мел.). Лексеми ¹п'ічкаур і ¹п'ічкаур є літературно-нормативними (СУМ, VI, 541, 552) Варіант ¹п'ічкаур' (Кот., К., Вікт., Орл., ББ) з гіперичним м'якшенням мозаїчно вкраплюється в ареал лексеми ¹п'ічкаур. Номен є похідним від іменника ¹п'ісок: ¹п'ічкаур у ¹п'іску жи^в'е (Горд.). Невеликі ареали утворюють номени ¹кобил' (Рах., Добр., Коч., Пал., Мих.), ¹коубел' (ББ, Дж., Тар.), ¹коубил' (Дуб.), ¹коблик (Од., Кр., Тр.). Синонім ¹коблик є загальновідомим, оскільки СУМ та інші лексикографічні джерела подають дефініцію лексеми ¹коблик лексемою ¹пічкаур (СУМ, IV, 201; Онишкевич, 362). У східноподільських говірках синонімічними є назви ¹п'ічкаур / ¹п'ічкаур / ¹бу^б'ир (Тиш.), ¹бу^б'ір (Ятр.), ¹бобур (Ром.), ¹бобир (См.), ¹ба^в'ка (С.), ¹би^ч'ок (С.). Лексема ¹бобир у СУМ зафіксована з ремаркою ¹діал. на позначення дрібної прісноводної риби з великими колючими плавцями, йоржа (I, 206). З таким же значенням назви ¹бобир, ¹бобирь зареєстровані в Словнику говірок Нижньої Наддніпряни (Чабаненко, I, 92), у говірках Одещини лексема ¹бобір позначає рибу коблик (Москаленко, 15). Зовнішня подібність пічкаура та плітки зумовила використання в східноподільських говірках лексеми ¹пл'ітка (Іван., Добр., Топ., Пав., Ятр.) для називання пічкаура.

На позначення риби зі змієподібним тілом *Anguilla anguilla* L. у східноподільських говірках зафіксовано питому лексему ¹угор' (ЕСУМ, I, 436), яка представлена закономірними варіантами ¹ву^г'ор (Рах., Дж., Кон., К., С., Добр., Орл., Соф., Од., Гл., Ш., Меч., Топ., Ятр., Красн., Гран., Рос., Мош., См., Р., Ч., Мих., Д., Горд., Нес., Сем., Циб., Пог.), ¹ву^г'ор (Рос., Мош., Ват.). Окремі говірки зберігають давню форму ¹угор (ББ), ¹угор' (Ром.). Лексема ¹ву^г'ор із таким же значенням лексикографічно представлена в Словнику української мови (СУМ, I, 806) та регіональному тематичному словнику А. А. Берлізова (Берлізов, 36).

На позначення в'язя, *Leuciscus idus* L. у говірках зафіксовано загальнонародну лексему (СУМ, I, 821) *йїаз'* (Р., Нес., Добр., Іван., Орл., Ш., Ч., Ятр., Гран., См., Крив., Горд., Рах., Коч., Яг., Циб.) та її фонетичний варіант *йаз'* (Гайс.). Назва *язь* відома на всьому слов'янському просторі. Етимологи не мають єдиної думки про походження лексеми. Одні вважають, що назва мотивована тим, що має вуса, інші припускають, що вона є спорідненою з лексемою *їжак* (Фасмер, II, 10). Обидві форми *йїаз'* і *йаз'* є літературними (СУМ, I, 798; XI, 631; СБГ, I, 260) і відомі в інших говорах української мови (Корзонюк, 267). У більшості говірок лексема зберігається лише у свідомості мовців, що пов'язано з позамовною дійсністю – як вид така риба зникає.

На позначення йоржа, дрібної прісноводної риби з колючими плавцями, *Aseginia septua* L. у східноpodільських говірках зафіксовано загальноновживану (СУМ, IV, 61) лексему *йорш* (внп). Вторинні номени, утворені в результаті метафоричного перенесення, мотивовані фізіологічними особливостями риби: *кол'учка* (Кон.), *шмар'кач* (Горд., Лук.), *де^uрун* (Бенд.). Видові найменування *йорш но^lсар'* (Тр.), *но^lсан'* (Ват.) мотивовані зовнішнім виглядом риби: такий вид йоржа має видовжене рило. Двослівна номінація *йорш обикно^lвен:иї* вживається спорадично.

Серед номінацій прісноводної хижої риби родини окуневих зеленувато-жовтого кольору, з чорними поперечними смугами і червонуватими нижніми плавниками, *Reisa fluviatilis* L. великий ареал утворює питома лексема *окун'* та її фонетичний варіант із протезою – *гокун'* (Добр., Кібл.). Етимологи зауважують, назва мотивована тим, що при вийманні окуневих із великої глибини в них випинаються очі від тиску газу в плавальному міхурі (ЕСУМ, IV, 117). Особливості будови тіла вплинули на появу номінацій *де^uрун* (Рос., Ром., Мих., Гайв.), *ди^lрун* (Меч., ББ, Мощ., Степ., Пог.) як синонімів до загальнонародної (СУМ, V, 686) лексеми *окун'*. Назву *де^uрун* засвідчено також у говірках Одеської області, де нею номінують окуня (Москаленко, 27). В окремих східноpodільських говірках для передачі названої семи використовують номен *йорш*, відомий на позначення окремого роду риб, що зумовлено подібністю будови тіла. У більшості говірок мовці не диференціюють окуня за видом і родова назва є водночас і видовою. Лише в деяких говірках зафіксовано двослівні найменування, що репрезентують видові особливості *окун' р'ічко^lвий* 'окунь, який водиться у річці' (Гран.), *окун' ста^lчко^lвий* 'окунь, який водиться в ставку' (Тиш., Гайв., Циб.), *окун' морс^lкий* 'окунь, який водиться в морі' (Добр., Тиш., Гран., Циб., Сок.). Вторинний номен *мор'ак* зумовлений сферою проживання популяції (Гайв.).

Іхтіономен *л'ашч* відомий здавна і задокументований ще П. Бериндою [2, с. 219]. Лексема *л'ашч* 'лящ, *Abramis brama* L.', яка утворює в східноpodільських говірках суцільний ареал, є похідним утворенням від звуконаслідувальної основи: під час нересту лящі вискакують у повітря і, падаючи, ударяють (ляскають) по воді (ЕСУМ, III, 345). Спеціальних видових назв не зафіксовано. На позначення ляща, схрещеного з карасем, уживається атрибутивне словосполучення *ка^lрас' біло^lрус^lкий* (ВС). Аналітичні назви *риба коро^lлеус^lка* (Циб.), *риба дн^lіпроус^lка* (Ів.) вказують на місце поширення риби та на її смакові якості.

На позначення в'юна *Misgurnus fossilis* L., надзвичайно рухливої риби з видовженим тілом, у досліджуваних говірках зафіксовано назву *йїун*, що передає особливість поведінки такої риби. Мовці зазначають, що *риба добра бе^uз к'іс^lток і йак по^lсичати* 'с'іл'у / то сичит / йак зм'їїа / але ўже чос' йїїи ни^lмаїе / дес' д'ілас'а (Добр.). Вузьколокальна назва *голець* (Гайс.), суфіксальний дериват від прикметника *голий*, мотивована відсутністю луски на тілі риби. Лексема *сикаўка* (Соф.) є похідним утворенням від дієслова *сичати*.

Для реалізації семи 'маленька річна риба родини в'юнових з довгим, дуже стиснутим із боків тілом ясно-жовтого кольору та багатьма різної інтенсивності темними плямами, *Cobinis taenia* в усіх досліджуваних говірках зафіксовано загальноновживану лексему *ш^lчипаўка* (К., Пав., Тр., Тиш., Ват., Сем., Циб.) у різних фонетичних варіантах: *ш^lч'іпаўка* (Орл., Ятр., Кот., Топ., Меч., С., ББ, Коч., Вікт., Дж., Д., Гайв.), *ш^lчипалка* (Л., Ш., Гайс.), *ш^lч'іпалка* (Горд., Добр.), *ш^lч'іпачка* (Іван.). Названі лексеми мають прозору мотивацію, усвідомлювану мовцями: *ш^lч'іпаўка йак бе^lре за 'нал'ц'і / то шч'іпайе* (Меч.). Лексема з таким значенням відома в говірках нижнього Подністров'я (Берлізов, 81) та в буковинських говірках (Сбг, 682). Спорадично в східноpodільських говірках зафіксовано лексеми *шикаўка* (ББ), *сикаўка* (Дуб., ББ), *с'їкаўка* (См.), *с'їцикл'а* (Гран., Ів.). Етимологи пов'язують ці назви із дієсловом *сікти*: спіймана риба найчагується і січе по боках рухливими підочними

колючками (ЕСУМ, V, 228). На нашу думку, назви пов'язані з дієсловом *сичати* – звуком, який видає ця риба, коли її взяти в руку. Лексема ¹сикавка зі значенням „маленька річна риба родини в'юнових із довгим дуже стиснутим по боках тілом” відома в нижньонадніпрянських (Чабаненко, IV, 62) та в поліських (Лисенко, 195) говірках.

II. Назви риб за диференційною ознакою ‘стать’

ДО ‘стать’ не є визначальною для лексико-семантичної мікрогрупи назв риб. У більшості говірок опозиція ‘самець’ : ‘самка’ має спільну лексичну реалізацію – родову чи видову назву. В окремих говірках зафіксовано паралельне вживання із архілексемою дублетних загальнонародних назв ¹самка, ¹са¹миц’а (Степ.), ¹са¹мец’ (внп), ¹мама (Ятр.), ¹мамка (Орл.), ¹матка (Р., Ром., Меч., Ш., Пав., Пер., См., Мощ., Гл., Нес., Циб., Пог.), ¹тато (Орл., Ятр.) та особових займенників *в’ін* (Горд.), *во¹на* (Горд., Ш., Вікт., Пер.). Ситуативно сему ‘стать’ реалізують іменникові словосполучення *риба з ік’рою*, *риба з молочком*, які в мовленні можуть згортатися до одного елемента з *ік’рою*, з *молочком*: *дайте ми¹н’і з ік’рою* (Ум.).

III. Назви риб за диференційною ознакою ‘вік’

ДО ‘вік’ у мікрогрупі назв риб тісно пов'язана із ДО ‘розмір’, що виражено на словотворчому рівні однослівними номенами, похідними від основ – назв риб за допомогою демінутивних афіксів **-ець**: *кору¹нец’* (Л., Р., Соф., Кібл., Меч., Кр., Гран. Гайс., Д., Лук.), *кору¹нец’* (Циб.) ‘молодий короп’; *оку¹нец’* (Р., Кр., Крив., Сміл., Ват.), *диру¹нец’* (Меч.) ‘окунь невеликого розміру’, *шчу¹на¹л’ец’* (Ш., Меч.) ‘молода щука’; **-ак**: *кору¹чак* (Добр., Гайс., Пал.) ‘молодий короп’, *шчу¹нак* (Мел., Соф., Кр., Гран. Дж., Тр., Ват., См., ВС, Пал.) ‘молода щука’; **-к-** *шчу¹чка* ‘молода щука вагою 600–700 г (Добр., Кот., Ром., Кібл., Гайс., Д., Лук., Иван., Циб., Л., Степ., Орл., Ятр., Пог.), *красно¹п’орочка* (Ш.) ‘мала краснопірка’, *п’л’іточка* (Рос.) ‘краснопірка мала’, *ве¹рховодочка* (Мел., Ятр., Крут.) ‘маленька верховодка’; **-ик-**: *л’ашчик*, *п’ідл’ашчик* (Гайс.), (ББ, Ват.), *подл’ашчик* (Крив., Д., Горд.) ‘молодий лящ вагою до 1 кг’, *йоржик* (Горд.) ‘маленький йорш’, *кору¹пчик* (Мел., Орл., Од., Ш., Ятр., Рос., Циб.) ‘молодий короп’; **-ок-**: *шчу¹чок* (Дуб., Тиш., Вікт., Крив., Тар.), *шчу¹чок* (Гл.) ‘молода щука вагою 600–700 г’, *у¹язичок* (Ват.) ‘в’язь малий’, *суда¹чок* ‘судак до нересту’ (Кібл., Вікт., Гайс., Гайв., Горд., Лук.), *у¹яз’ок* (Ват.) ‘в’язь малий’; **-ник-**: *п’ідл’ашчик* (Ятр.), *подл’ашч’н’ік* (Ш., Гайв.) ‘молодий лящ вагою до 1 кг’; **-ук-**: *л’ашчук* (Добр.) ‘молодий лящ вагою до 1 кг’, *кору¹чук* (Ром., Вікт., См., Тиш., Ват., Горд.) ‘молодий короп’; **-ар’-**: *шчу¹нар’* (Гайв.) ‘молода щука’; **-ач-**: *шчу¹кач* (Горд.), *шчу¹пач* (Дуб.) ‘молода щука вагою 600–700 г’; **-ен’-** *шчу¹чн’а* ‘молода щука вагою 600–700 г (Лук.); **-онок-**: *л’ашчонок* ‘молодий лящ вагою до 0,5 кг (Меч., Гран.); **-чик-**: *кору¹чик* (Добр.) ‘молодий короп’; **-а-**: *л’ашча* ‘молодий лящ вагою до 1 кг (Гайс.); **під-**: *п’ідл’ашч* (Орл., См., Дж., Гл., Соф., Од., Гран., Лук.), *подл’ашч* (ВС, Тр.) ‘молодий лящ вагою до 1 кг’.

Крім того, у говірках зафіксовано однослівні номінації – загальноновживана лексема ¹зарібок (СУМ, III, 290) на позначення малого ляща, молодої щуки, молодого коропа, будь-якої риби дрібних розмірів. Лексема *не¹дорос’л’* (Яг.), що реалізує сему ‘молодий короп’, є похідною від загальнонародного *недорослий* ‘який ще не виріс, перебуває у дитячому віці’ (СУМ, 5, 298). Лексема *ма¹лиш* (Пог.) зі значенням ‘молодий лящ вагою до 0,5 кг’ є вузьколокальною, як і композит *л’ашч молодн’ак* ‘молодий лящ вагою до 0,5 кг’ (Р.).

Найчастіше сему ‘вік’ передають атрибутивні словосполучення, у структурі яких головне слово – загальна назва риби, залежне – прикметник, який вказує на розміри, вік і в зв’язку з цим на особливості будови тіла окремих риб: *оку¹н’ горбати¹* ‘старий окунь’ (Яг.), *карп молодий* (Коч.) ‘молодий короп’; *у¹яз’ ма¹лий* (Орл., Р., Добр., Иван., Ш., Ч., Ятр., Гран., См., Крив., Горд., Рах., Кочер.), *у¹яз’ молодий* (Гайс.) ‘молодий в’язь вагою до 0,5 кг’; *красно¹п’ірка мала* (Дж., Степ., Гл., Ятр., Тр.), *красно¹п’ірка мала* (Меч.) ‘мала краснопірка’; *красно¹п’ірка ви¹лика* (Орл., Ват., Ятр.), *красно¹перка ви¹лика* (Гран.), *красно¹пера ви¹лика* (Мел.) ‘велика краснопірка’; *л’ашч ви¹ликий* (Циб.), *л’ашч ве¹ликий* (Кон.) *л’ашч старий* (Гран.) ‘великий лящ’; *л’ашч ма¹лен’кий* (Циб.), *л’ашч ма¹лий* (Кот.), *л’ашч молодий* (Рос.) ‘молодий лящ вагою до 0,5 кг’; *л’ашч се¹редн’оїй ва¹ги* (Кот.) ‘молодий лящ вагою до 1 кг’; *п’л’ітка ве¹лика* (Гайс., Меч., Циб., Дуб., Лук.) ‘велика плітка’, *п’л’ітка ма¹ла* (Ват.) ‘краснопірка мала’; *судак ма¹лий* (Ятр., Орл.) ‘судак до нересту’; *шчу¹ка догодо¹ва* (Гран.) ‘щука довжиною до 1 метра’.

На позначення рибки, що недавно вийшла з ікри, у східнопадільських говірках зафіксовано спільнокореневі лексеми, у творенні яких беруть участь різні афікси: *ма¹л’ок* (внп, крім Вікт.), *му¹л’ок* (Вікт.), *ма¹л’ук* (Сем.), *ма¹л’ка* (ББ, Лук.), *ма¹л’очок* (Ш.), *му¹л’га* (Добр., Л.), *му¹л’ка* (Бенд.). Лексичні одиниці, що реалізують узагальнену семантику зменшення, використовують як видові назви на позначення дрібних риб: *м’елоч’* (Пав.), *м’іл’ка* (См.), *му¹л’ка* (См.) ‘верховодка’, *м’іл’ок* ‘молодий

короп' (К.), *м'їл'ко'та* (Гайс., Степ.), *м'їл'уз'га* (Кот., Топ., Мощ., Пог.) 'загальна назва дрібних сортів риби'. Окремі лексеми мають широкий номінативний потенціал. Лексема *мал'ок* у досліджуваних говірках може називати малька, рибку, що недавно вийшла з ікри, дрібну рибу, яку використовують як живець для ловіння вудкою, рибу дрібну, молодого коропа, молодого ляща вагою до 0,5 кг. Подібну семантичну структуру в східноподільських говірках має лексема *мул'га*: 'мальок, рибка, що недавно вийшла з ікри', 'риба дрібна', 'дрібна риба, яку використовують як живець для ловіння вудкою', 'верховодка, дрібна прісноводна риба родини коропових, *Alburnus alburnus* L.'. Спільнокореневі деривати, мотивовані будовою тіла рибки, що недавно вийшла із ікри, *голо'вас'т'їк* (Гайс.), *пуголовок* (Соф.), *пуговок* (Ш.), *пугоўка* (Циб.) вживаються спорадично.

IV. Назви риб за диференційною ознакою 'основне місце перебування'

Цю мікрогрупу назв риби формують репрезентанти опозиції сем 'риба, яка водиться у верхній частині водойми': 'риба, яка водиться в нижній частині водойми'.

На позначення першої семи зафіксовано спільнокореневі лексеми з прозорою мотивацією *ве'рхо'вода* (Дж., Ів., Д., Степ., Гайв., Лук.), *ве'рхо'воден'* (Орл.), *ве'рхо'вод'мка* (Рах., Дуб., Од., Красн., Кібл., Ш., Меч., Гус., Пав., Ч., Гайс., Топ., Пер., Гран., Вікт., Гл., Тр., Крив., Пал., Ват., Мих., Горд., Ятр., Яг.), *ве'рхо'в'їд'мка* (Ром.), *ви'рхо'в'їдка* (Л.) та атрибутивні словосполучення, до складу яких входить прикметник, у структурі якого є основа *верх* – *риба ве'рхо'водна* (Циб.), *риба ве'рхо'лаўна* (ББ). Риба, яка водиться у верхній частині водойми, є невеликою за розмірами і кістлявою. Це відбилося в номінаціях *риба мала* (Кот.), *риба пар'шива* (Кот.). Лексема *ве'рхо'вода* має широке номінативне поле, нею позначають рибу, знесилена недостаткою кисню у воді, (Гайв.) та дрібну прісноводну рибу родини коропових, *Alburnus alburnus* L. (Дж., Степ., Гайв.).

Для репрезентації семи 'риба, яка водиться в нижній частині водойми' в досліджуваних говірках зафіксовано атрибутивні словосполучення, у яких означення вказує на:

- місце знаходження: *риба дон'а* (ББ, Красн., Чечел., Д.), *гли'бин'а* (Гайс.), *глибоко'водна* (Пал.);
- розміри риби: *риба к'рупна* (Меч.), *ве'лика* (Ром., Кот.), *здо'рова* (Крив.);
- смакові якості: *риба х'роша* (Кот., Ів.);
- належність до певного класу: *риба х'ижка* (Лук.).

Субстантиви на позначення риби, що водиться в нижній частині водойми, є вузьколокальними, хоча мають досить прозору мотивацію: *донка* (Яг.), *нижн'о'водка* (Гл.). Описові конструкції *риба по дну ходит* (Ш., Кон.), *риба / ко'тора на дн'ї* (Кот., Мел.) вживають паралельно із словосполученнями.

Спільним у репрезентації обох сем є те, що в більшості говірок на позначення риби, яка водиться у верхніх чи нижніх частинах водойми, спеціальних назв не виявлено. Мовці використовують видові назви.

V. Назви риб за диференційною ознакою 'фізіологічний стан'

Лексеми на позначення риби під час нересту утворюють незначну мікрогрупу. Однослівну номінацію *матки* (Ч.) виявлено лише в одній говірці. Двослівні номінації за структурою є атрибутивними словосполученнями, залежне слово яких похідне від *нерест*: *риба нер'сна* (Кот.), *нер'ст'ана* (Циб.), *не'ре'ст'ана* (Дуб., Ятр.), *не'ре'ст'ова* (Ром., Гран., Трос., Кон., ББ, Ш., Кон., ВС, Топ.), *неристова* (Гайс.). Інші атрибутиви вказують на фізіологічний стан самки: *риба сла'ба* (Тр.), *си'ра* (Коч.), *з ік'роїу* (Циб.), *риба поўна* (Р.). Лексему *сира* в східноподільських говірках вживають також на позначення жінки-породіллі та корови, яка недавно отелилася (АСЦ).

На позначення риби, яка після нересту пасеться на заплавах місцях, зафіксовано узгоджені атрибутивні словосполучення *риба проне'рест'ана* (Ятр.), *не'ре'ст'ова* (Кон.), *зап'лаўна* (Д.), *рослино'їїдна* (Ч.), *траво'їїдна* (Рах., Лук.), *прибол'їла* (Крут.), *при'кормл'ана* (Циб.) та неузгоджені: іменник + іменник з прийменником: *риба ў на'зул'ї* (Красн.), *риба на в'їдо'д'їул'ї* (Кр.).

Не всю рибу дозволено ловити навіть не в час нересту. Це зумовило появу назв на позначення риби, розмір якої відповідає стандартам, і через це лов якої є дозволеним. Однослівна номінація представлена іншомовною назвою *стандарт* (Ват.). Двослівні номінації утворені за допомогою прикметників, що вказують на якість такої риби, розміри, можливість її використання в рибопереробній промисловості тощо: *риба стан'дартна* (Гл., Нес., Циб., Лук.), *то'варова* (Кр.), *то'варна* (Рах., Ч., Пал., Мощ.), *ве'лика* (Степ., Гайс.), *здо'рова* (Меч.), *за к'їло* (Крив.), *на к'їло* (Меч.), *нор'мал'на* (Кот.), *полно'цен'а* (Добр.), *промис'лова* (Д., Кібл., См., Яг., Циб.), *промисл'ена* (Орл.), *промисл'їн'а* (Ятр.).

Сему 'недомірки, лов яких заборонено' в досліджуваних говірках репрезентують лексеми у формі множини *од'нол'їтки* (Св.), *одно'р'їчки* (Св.), *ни'є'дом'їрки* (К.), *не'до'ростки* (Циб.) та назви із

широким діапазоном семантичної структури *зарибок* (Кон., Гран.), *мал'ка* (Лук.), *мал'ок* (Кот., Орл., Ч., Ятр., Гайв., Гайс., Тар., Добр., Рах., Р., Од., Красн., Кібл., Ш., Меч., Пер., Кр., См., Ів., Гл., Пал., Мих., Д., Гайв., Горд., Яг., Нес., Циб., Пог., Вікт.). Решта репрезентантів семи – атрибутивні словосполучення зі вказівкою на розмір *риба мала* (Нес., Тр., Гайс.), ~ *м'лка* (Мих.), ~ *мул'ка* (Пав.), ~ *ма'лен'ка* (Циб.), чи на непридатність до промислової переробки ~ *не'годна* (ББ), ~ *не'това'рова* (Кр.), ~ *не'товарн'а* (Мош.). Специфічною є назва *риба на до'лошку* (Меч.).

На позначення риби, знесленої недостаткою кисню у воді, виявлено лише чотири однослівні назви: *тухл'ак* (Ятр.), *за'духа* (Ч.), *пухл'ак* (Орл.), *ве'рховода* (Гайв.). Інші репрезентанти семи є атрибутивними словосполученнями, у яких прикметники та дієприкметники передають якісну характеристику такої риби: *риба зне'сила* (Рах., Пал.), ~ *зни'сила* (Гайс.), ~ *мл'ава* (Степ.), ~ *уй'ала* (Меч.), ~ *ослаблена* (Ш.), ~ *бол'на* (Гус.), ~ *придушана* (Кот.), ~ *сон'а* (Д.), ~ *х'вора* (ББ), ~ *морина* (Яг.), ~ *го'лодна* (См.), ~ *дохла* (Добр.), ~ *душ'на* (Вікт.), ~ *заци'хайуча* (Красн.), ~ *задушина* (Лук.), ~ *задушлива* (Л.), ~ *захип'іла* (Гран.).

Специфікою будови тіла окремих риб є відсутність кісткової тканини. На позначення безкісткової риби в досліджуваних говірках зафіксовано двослівні лексичні номінації – узгоджені та неузгоджені словосполучення *риба бе'ск'істкова* (Пог.), ~ *бе'ск'остна* (Горд.), ~ *бе'зкост'ва* (Кот.), ~ *хр'ашч'ова* (Орл.), ~ *хр'ашч'ва* (Ятр.), ~ *мі'ака* (Мел.), ~ *морс'ка* (Ів.), ~ *бес к'істок* (Циб.), ~ *бе'с к'істок* (Кот., Гайс., Ш.). Вузьколокальною в східноподільських говірках на позначення безкісткової риби є лексема *нетена* (К.).

Сему 'щойно ввіймана риба' в досліджуваних говірках реалізують словосполучення з головним словом *риба* та залежним атрибутивом, що передає маркуючу ознаку. В усіх говірках зафіксовано двослівну номінацію *риба св'іжа*. Прикметник *свіжа* в окремих говірках є синонімом до *жива* (Мел., Дуб., Гус., Гран. Рос., Тр., Л., Ч., Горд.), *п'їмана* (Пог.), *сві'жоп'їмана* (Кр.). Незначний ареал на позначення щойно ввійманої риби утворюють лексема *у'лоу* (Од., Меч., Пер., Гл., Ват., Циб.), *у'лоу* (Р.) та словосполучення, де в ролі головного слова є названа лексема *у'лоу св'іжій* (ББ).

Лексико-семантичну мікрогрупу назв частин тіла риб включено до лексико-семантичної групи назв риб з логіко-поняттєвої точки зору. На позначення органу дихання риб у досліджуваних говірках зафіксовано лексеми *жабра* (Бенд., Дж., Од., Мош., Гайв.), *жабр'а* (Гайс.), *жабри* (Добр., Дуб., Кібл., Ч., ББ, Гл., Степ.), *з'абра* (Ів., Добр., Крив., Вікт., Іван., Рах., Кот., Мел., К., Л., Орл., Соф., П., Од., Дяк., Ром., Росох., Ш., Меч., Гус., Топ., С., Пер., Ятр., Красн., Тиш., Крут., Кр., Пав., Гран., См., Дж., ВС, Рос., Тр., Пал., Ват., Мих., Д., Горд., Яг., Нес., Сем., Тар., Циб., Пог., Лук.), *з'абр'а* (Р., Коч.), *з'абри* (Кон.).

Сема 'луска на шкірі риби' в досліджуваних говірках репрезентована загальноживаною лексемою *луска* (внп) та її фонетичними варіантами *луска* (Кібл.), *луш'ча* (Росох.). У синонімічні відношення з лексемою *луска* в окремих говірках вступають номени *шулу'ха* (К., Коч.) та *чшу'їа* (Орл.), *чуш'їа* (ББ), *че'шу'їа* (Дяк., Тр.).

Окрему групу назв утворюють лексеми на позначення плавців риби. Зазвичай, це похідні від дієслова *плавати*, утворені за допомогою формантів **-ец'**: *плавець*, *плаву'нець*, **-ик'**: *плау'ник*, *плау'нік*, **-ун'**: *плавун*, **по-** ... **-ец'**: *поплавець*. Лексема *поплавець* у досліджуваних говірках відома ще із значенням 'поплавок на вудці' (Бенд.). Частково накладаються на ареали побутування названих лексем ареали назв *пе'ро* (Ром., Дуб., Од., Мош., Добр., Кот.), *те'ро* (Пал., Нес.), *перушко* (Горд.), зумовлюючи в окремих говірках синонімію.

Репрезентанти сем 'плавець горизонтальний' та 'плавець вертикальний' переважно атрибутивні словосполучення, у яких головним словом є архілексема, атрибутив передає мотиваційну ознаку:

– місцезнаходження: *плавець боко'вий* (Добр., Степ.), ~ *бр'уш'ний* (ББ), ~ *нижн'ий* (Кібл.), ~ *че'ре'уній* (Орл.), ~ *горизон'тал'ний* (Гайв.) *плау'ник з'боку* (Пог., Циб.), *плау'нік 'нижн'ий* (С.) 'плавець горизонтальний'; *плавець 'верхн'ий* (Добр., Кібл., Пав., Коч.), ~ *сти'н'ий* (Орл., ББ), ~ *хвост'овий* (Орл.), *плавець вирт'ікал'ний* (Тар.), ~ *вирт'ікал'ний* (Гайс., Гран., Гл., Горд.), *плау'нік 'верхн'ий* (С.), *плау'ник з'верху*, (Циб.), *плавець з'верха* (Дуб.), ~ *з'верху* (Пог.), ~ *на сти'ні* (Мел., Мих.) 'плавець вертикальний';

– особливості будови: *плавець 'гострий* (Лук.) 'плавець вертикальний';

– функцію, яку виконує плавець: *плау'ник пово'ротний* (Вікт.) 'плавець вертикальний'.

Однослівні номени – вторинні назви, які виникли внаслідок метафоричного перенесення: *к'рило* (Кот.), *к'рил'ц'е* (Нес.), *ло'патка* (Яг.) 'плавець горизонтальний', *парус* (Ват.), *греб'ін'* (Яг.), *греб'інець* (Добр.), *гост'рак* (Кот.) 'плавець вертикальний'.

Інокли мовці вдаються до дискурсивної номінації *верхн'її у вод'ї держе свого напр'амку* (Кочерж.), *бокун' с'тавит' соб'ї гори'зонт* (Горд.) – розпускає верхній плавець.

Отже, назви риб у східноподільських говірках утворюють складну за організацією лексико-семантичну групу. Вони відбивають диференціацію реалій за родо-видовою ознакою, статтю, віком, фізіологічним станом. У номінації риб у східноподільських говірках найчастотнішою є лексична номінація, виражена іменниками, атрибутивними словосполученнями. Додаткові елементи семантики назви передають дискурсивні номени, які вживають паралельно з однослівними назвами. Аналіз репрезентантів досліджуваної ЛСГ у різних ареалах подільського говору засвідчує спільні номінації і вимагає докладного вивчення лексики рибальства в інших говірках Поділля.

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ ГОВІРОК

ББ – Берізки-Бершадські Бершадський В., Бенд. – Бендзарі Балтський О., Ват. – м. Ватутіне Звенигородський, Вікт. – Вікторівка Маньківський, ВС – Велика Севастянівка Христинівський Ч., Гайв. – Гайворон Гайворонський К., Гайс. – м. Гайсин Гайсинський В., Гл. – Глибочок Котовський О., Горд. – Гордашівка Тальнівський Ч., Гран. – Гранів Гайсинський В., Гус. – Гусаково Звенигородський Ч., Д. – Дубиново Савранський О., Дж. – Джурин Шаргородський В., Добр. – Добра Маньківський, Дуб. – Дубова Уманський Ч., Дяк. – Дяківка Бершадський В., Ів. – Іваньки Маньківський, Іван. – Іванівка Уманський Ч., К. – Куяльник Котовський О., Кібл. – Кіблич Гайсинський В., Кон. – Конела Жашківський Ч., Кот. – Котюжинці Калинівський В., Коч. – Кочержинці Уманський, Кр. – Красноставка Маньківський, Крив. – Кривець Маньківський Ч., Красн. – Красненьке Іллінецький В., Кривч. – Кривчунка Маньківський Ч., Крут. – Крутогорб Гайсинський, Л. – Леухи Іллінецький В., Лук. – Луківка Катеринопільський Ч., Мел. – Мелешків Гайсинський В., Меч. – Мечиславка Ульянівський К., Мих. – Михайлівка Гайсинський В., Мощ. – Мощене Гайворонський К., Нес. – Нестерівка Маньківський, Од. – Одай Жашківський Ч., Орл. – Орлове Новоархангельський К., П. – Пугачівка Жашківський Ч., Пав. – Павлівка Погребищенський В., Пал. – Паланка Уманський Ч., Пер. – Перейма Балтський О., Поп. – Попудня Монастирищенський, Р. – Роги Маньківський Ч., Рах. – Рахнівка Гайсинський В., Ром. – Романівка Тальнівський Ч., Рос. – Росоша Теплицький В., Росох. – Росохватка Катеринопільський Ч., С. – Сальково Гайворонський, Св. – Свірневе Голованівський К., Сем. – Семирічка Гайсинський В., См. – Смільчинці Лисянський, Сок. – Соколівка Жашківський Ч., Соф. – Софіполь Тетіївський Київська, Степ. – Степашки Гайсинський, Тар. – Тартак Чечельницький В., Тиш. – Тишківка Добровеличківський, Топ. – Тополі Гайворонський К., Тр. – Тростянець Тростянецький В., Ум. – Умань Ч., Циб. – Цибулів Монастирищенський Ч., Ч. – Чечелівка Гайсинський В., Ш. – Шамраївка Ульянівський К., Яг. – Ягубець Христинівський Ч., Ятр. – Ятрань Новоархангельський К., внп – всі населені пункти.

К. – Кіровоградська обл., В. – Вінницька обл., Ч. – Черкаська обл.

УМОВНІ СКОРОЧЕННЯ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Аркушин – Аркушин Г. Л. Словник західнополіських говірок : У 2 т. / Г. Л. Аркушин. – Луцьк, 2000.
 Берлізов – Берлізов А. А. Лексика рибальства українських говорів нижнього Подністр'я / А. А. Берлізов. – Чернігів, 1959. – 82 с.
 Брилінський – Брилінський Д. М. Словник подільських говірок / Д. М. Брилінський. – Хмельницький, 1991. – 116 с.
 Дзендзелівський – Дзендзелівський Й. О. Словник специфічної лексики говірок нижнього Подністр'я / Й. О. Дзендзелівський // Лексикографічний бюлетень. – Вип. VI. – К. : Вид-во АН УРСР, 1958. – С. 36–54.
 ЕСУМ – Етимологічний словник української мови : В 7 т. / За ред. О. С. Мельничука. – К. : Наукова думка, 1982–1989. – Т. 1–3.
 Корзонюк – Корзонюк М. М. Матеріали до словника західноволинських говірок / М. М. Корзонюк // Українська діалектна лексика. – К. : Наукова думка, 1987. – С. 62–268.
 Лисенко – Лисенко П. С. Словник специфічної лексики правобережної Черкащини / П. С. Лисенко // Лексикографічний бюлетень. – Вип. VI. – К. : Вид-во АН УРСР, 1958. – С. 5–22.
 Лисенко – Лисенко П. С. Словник поліських говорів / П. С. Лисенко. – К. : Наукова думка, 1974. – 260 с.
 Москаленко – Москаленко А. А. Словник діалектизмів українських говірок Одеської області / А. А. Москаленко. – Одеса : Вид-во Одеського держ. педін-ту, 1958. – 78 с.
 Омельченко – Омельченко З. Л. Матеріали до словника східностепових українських говірок / З. Л. Омельченко, Н. Б. Клименко. – Донецьк : Вид-во ДонНУ, 2006. – 114 с.
 Онишкевич – Онишкевич М. Й. Словник бойківських говірок / М. Й. Онишкевич. – К. : Наук. думка, 1984. – Ч. I–II.
 СБГ – Словарь української мови / За ред. Б. Грінченка. – К. : Наукова думка, 1996. – Т. 1–4.

Сбг – Словник буковинських говірок / За заг. ред. Н. В. Гуйванюк. – Чернівці : Рута, 2005. – 688 с.

СУМ – Словник української мови. – К. : Наукова думка, 1970–1980. – Т. I–XI.

Фасмер – Фасмер М. Этимологический словарь русского языка / М. Фасмер. – М. : Прогресс, 1964–1973. – Т. 1–4.

Чабаненко – Чабаненко В. А. Словник говірок Нижньої Наддніпряни / В. А. Чабаненко. – Запоріжжя, 1992. – Т. 1–4.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гриценко П. Ю. Моделювання системи діалектної лексики / П. Ю. Гриценко. – К. : Наукова думка, 1984. – 226 с.

2. Коломиєць В.Т. Ихтиологическая номенклатура славянских языков как источник для исследования межславянских этнических взаимоотношений / В. Т. Коломиєць. – К., 1978.

3. Маркевич О. П., Короткий І. І. Визначник прісноводних риб УРСР / О. П. Маркевич, І. І. Короткий. – К. : Рад. школа, 1954. – 208 с.

4. Німчук В. В. Давньоруська спадщина в лексиці української мови / В. В. Німчук. – К. : Наукова думка, 1992. – 414 с.

5. Циганок І., Галаш Г. Із спостережень над рибальською лексикою наддунайських говірок // Діалектологічні студії 7. Традиції і модерн / Відп. ред. П. Гриценко, Н. Хобзей. – Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАНУ, 2008. – С. 93–99.

6. Щербуха А. Я. Риби наших водоем. – Вид. 2, доп. / А. Я. Щербуха. – К. : Рад. школа, 1987. – 159 с.

Tetiana Tyshchenko

The nominations of the fish in the dialects of Eastern Podillya

The article deals with the composition, structural organization and geographical spreading of the lexical-semantic group of the fish in the dialects of Eastern Podillya; common and different features of the nominations of the fish in the Eastern Podillya area are regarded.

Key words: lexical-semantic group, names of the fish, dialects of Eastern Podillya.

Тетяна Щербина

СКЛАДНІ Й СКЛАДЕНІ НАЗВИ В ГОВІРКАХ СЕРЕДНЬОНАДДНІПРЯНСЬКО-СТЕПОВОГО ПОРУБІЖЖЯ

Статтю присвячено аналізу структури назв одягу, взуття, головних уборів і прикрас у говірках середньонаддніпрянсько-степового порубіжжя. У ній звернено увагу на складні й складені найменування, виокремлено їхні структурно-семантичні моделі.

Ключові слова: складні назви, складені найменування, говірки середньонаддніпрянсько-степового порубіжжя.

Різномасштабне вивчення діалектної лексики є одним із актуальних завдань сучасної лінгвістики. Особливо важливе дослідження номінативних процесів у діалектній мові – окреслення мотиваційних зв'язків лексем, визначення типів номінації, структури назв, процесу універбації – на матеріалі різних тематичних груп лексики (ТГЛ). Проблема способів номінації реалій навколишньої дійсності стала однією з центральних у мовознавстві ще з 80-х рр. ХХ ст., однак спеціальних досліджень структури діалектної лексики ще не було. Спорадично це питання представлено в працях Л. Фроляк, яка в межах ботанічної лексики східностепових говірок виокремила чотири групи номенів, зокрема й складені найменування [16]. І. Сабадош, вивчаючи способи номінації української ботанічної номенклатури, особливу увагу зосередив на складних назвах-інноваціях та класифікував їх залежно від типів синтаксичних словосполучень, якими мотивоване складне слово [10]. Р. Омельковець серед складних найменувань лікарських рослин Західного Полісся виокремила сурядні та підрядні атрибутивні словосполучення [12]. Проаналізувавши номінаційні процеси в ботанічній лексиці східнополіських говірок, М. Поістогова відзначила поширеність полікомпонентних назв та низьку частотність складних номенів [14]. Складені й складні назви, зокрема пропозитивні й дискурсивні найменування людини в східностепових говірках, представлено в дослідженні В. Дворянка [7]. Способи номінації в мікологічній лексиці центральноподільських говірок розглянуто в розвідці